
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

ІНФОРМАТИВНІ КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ СПОРТСМЕНІВ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ВЕСЛУВАННІ НА БАЙДАРКАХ І КАНОЕ

Ірина Матвієнко

Резюме. На основаних даних аналізу спеціальної літератури в статті обговорюється інформативність критеріїв відбору дітей для занять греблею. Визначено, систематизовано та обґрунтовано критерії відбору дітей на етапі початкової підготовки; розроблено оціночні шкали для визначення здібностей школярів та подальшого відбору в групи початкової підготовки по греблею на байдарках і каное. В результаті отриманих оцінок формується висновок про перспективність дитини та рекомендації до занять в групі початкової підготовки в дитячо-юнацькій спортивній школі.

Ключові слова: відбір, етап початкової підготовки, дитячо-юнацький спорт.

Summary. Based on the analysis of special literature, the paper discusses the informativeness of different criteria for child selection for rowing. The criteria of child selection at the initial stage of preparation are determined, systematized and grounded; rating scales are developed to determine abilities of school students and then select them to groups of canoe and kayak initial training. On the basis of obtained ratings, conclusion about the potential of the child is drawn and recommendations for training in a group of initial preparation in children and youth sports schools are provided.

Key words: sport selection, the stage of initial preparation, children and youth sport.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для кожного етапу відбору в процесі багаторічної підготовки характерні ті чи інші інформативні показники та критерії, цінність яких визначається завданнями певного етапу.

Фахівцями визначено [1, 3], що на етапі початкової підготовки найбільший вплив на спортивний результат має саме загальна фізична підготовленість, яка визначається рівнем розвитку рухових якостей та можливостями функціональної системи організму. Як правило, при відборі до занять певним видом спорту можливості дітей оцінюються за окремими критеріями чи комплексом показників. У науковому середовищі відкритими залишаються питання інформативності вихідного рівня спортсмена, урахування високих вихідних показників під час оцінювання перспективності із застосуванням стандартних рухових тестів за спрощеною програмою чи специфічних відносно обраного виду спорту показників вузької спрямованості.

Аналіз спеціальної літератури та результати власних досліджень [2, 5] показали, що у веслуванні на байдарках і каное відсутня єдина загальноприйнята програма тестів та показників, які б застосовувались у процесі відбору дітей у групи початкової підготовки.

Базовими спеціалізованими закладами, які здійснюють залучення дітей до систематичних занять спортом є дитячо-юнацькі спортивні школи та спортивні клуби. Відповідно цими установами повинен здійснюватись пошук та залучення перспективних, обдарованих дітей до системи дитячо-юнацького спорту. Однак діяльність дитячо-юнацької спортивної школи більш орієнтована на залучення великої кількості дітей незалежно від їхньої обдарованості та схильності до занять видом спорту. Критерії відбору дітей у групи початкової підготовки мають лише рекомендований характер, у тому сенсі, що кожна дитина навіть із невисокими показниками, але достатнім рівнем мотивації, зараховується в дитячо-юнацьку спортивну школу (ДЮСШ).

Недоліком програми підготовки початківців є контрольні вимоги, передбачені для дітей, які вже пройшли початкову підготовку першого року для переведення їх до наступної навчальної групи. На нашу думку, процедуру тестування слід застосовувати перед зарахуванням дитини до ДЮСШ [2].

Мета дослідження – визначити, систематизувати та обґрунтувати критерії відбору на етапі початкової підготовки та розробити оціночні шкали для визначення можливостей школярів і подаль-

шого відбору в групі початкової підготовки з веслування на байдарках і каное.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення спеціальної літератури, опитування, експертне оцінювання, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення.

Було систематизовано критерії та показники, рекомендовані при відборі спортсменів на початковому етапі. Експертами (40 провідних тренерів України) було визначено 9 критеріїв відбору, які необхідно враховувати на початковому етапі відбору:

- ✓ оптимальний вік початку занять для дівчат – 9–11 років, для хлопців – 10–12 років;
- ✓ стан здоров'я;
- ✓ антропометричні показники (довжина тіла, маса тіла, розмах рук, співвідношення зросту до розмаху рук, ширина плечей, довжина тулуба);
- ✓ відповідність паспортного віку дитини біологічному;
- ✓ рівень фізичної підготовленості та розвитку рухових якостей, обумовлених природними задатками;
- ✓ психологічні показники (мотивація і психологічна стійкість до виконання монотонної роботи);
- ✓ швидкість і якість засвоєння рухів та оцінка здатності до збереження рівноваги, властивостей вестибулярного апарату;
- ✓ соціальні показники (відношення та зацікавленість батьків та дитини до спорту);
- ✓ відсутність страху перед водою.

Перевагу експерти надали рівню здоров'я як найбільш значущому показнику (7,7 бала). Це узгоджується з думкою науковців [3] про важливість врахування цього показника на всіх етапах багаторічної підготовки. Друге та третє місця експерти відвели антропометричним показникам (7,4 бала) та відповідності біологічного віку паспортному (7,1 бала). Це пов'язано з великою інформативністю цих показників саме у веслуванні на байдарках та оцінюванні дітей віком 11–13 років. Антропометричні показники відносять до стабільних, детермінованих показників, зокрема у веслуванні на байдарках і каное інформативним являється не стільки довжина тіла, як її співвідношення до розмаху рук, крім того, ширина плечей, довжина тулуба. Інформативність антропометричних показників збільшується зі зставленням з біологічним віком дитини.

Рівень фізичної підготовленості посідає особливе місце. Фахівцями [4] звертається увага на те, що на рівень підготовленості дитини не слід орієнтуватися, так як на цьому етапі він не несе достатньої інформації, а краще підготовленого учня часто приймають за здібнішого, але у сукупності з показниками фізичного розвитку дитини даний показник є досить інформативним і посів 4 місце (6,6 бала).

Оптимальний вік занять (6,4 бала) досить стабільний показник, який є орієнтиром у всіх видах спорту для набору дітей у групи.

Психологічна сумісність із видом спорту є важливим критерієм відбору дітей у групі початкової підготовки, так як майбутній вид спорту повинен не тільки подобатись та бути видовищним, але й відповідати характеру та якостям дитини. У веслуванні, насамперед, це – схильність до циклічної одноманітної роботи та занять на воді. Мотивація до спортивної діяльності є інформативним критерієм та займає чільне місце серед показників відбору на всіх етапах спортивного вдосконалення.

Швидкість і якість засвоєння техніки та оцінка певних координаційних якостей специфічного сприйняття (здатності до збереження стійкості тіла – рівноваги, властивості вестибулярного апарату) є досить важливими на початковому етапі відбору – саме ці показники є тим критерієм, що підкреслює індивідуальні здібності до виду спорту та можливості до подальшого розвитку та удосконалення. Швидкість та якість засвоєння техніки, з одного боку, свідчать про схильність до виду спорту та опанування різних дій, а з іншого – цей критерій пов'язаний як із фізичною підготовленістю, розвитком дитини, так і з біологічним віком дитини. Саме відчуття рівноваги як одна зі специфічних якостей веслувальника є визначальною передумовою для успішного оволодіння технічною майстерністю та відмінною рисою для даного виду спорту.

Серед соціальних критеріїв відбору було виокремлено показник ставлення батьків до тренувань дитини. На першому етапі відбору врахування даного показника має першочергове значення – позитивне ставлення батьків до спорту та схвалення вибору дитини, що сприяє активному відвідуванню тренувань та її спортивному зростанню. У той час як несхвалення батьками спортивного захоплення власної дитини знижує її мотивацію та часто призводить до припинення відвідування тренувань.

Кожен із критеріїв є інформативним на етапі початкової підготовки і враховувався комплексно.

В межах виділених інформативних критеріїв необхідно було визначити контрольні тести для оцінки здібностей дітей. У зв'язку з цим нами були опитані тренери. Так, тільки 9 % тренерів при первинному відборі використовують контрольні тести чи інші показники [2]. Тестування при відборі дітей до спеціалізованих груп з веслування на байдарках і каное взагалі не проводяться. Здебільшого в тренерській практиці враховуються, в кращому випадку, лише антропометричні показники та стан здоров'я дитини.

Рішення щодо залучення дитини до занять веслувальним спортом повинне базуватись на комп-

лексному оцінюванні за всіма перерахованими критеріями. Первинний відбір до груп початкової підготовки проводиться тільки після нетривалого навчання основним елементам виду спорту.

Отримані результати досліджень дозволили розробити оціночні шкали для визначення можливостей школярів у групах загальнофізичної підготовки для подальшого відбору в групи початкової підготовки з веслування на байдарках і каное (табл.1, 2).

На основі отриманих оцінок формується висновок про перспективність дитини і рекомендації до занять у групі початкової підготовки в ДЮСШ.

Висновки

Таким чином, у результаті дослідження було виділено інформативні показники та критерії, за

якими слід здійснювати відбір до груп початкової підготовки в ДЮСШ.

Процедура тестування початківців повинна бути максимально простою та доступною в умовах загальноосвітнього закладу із застосуванням стандартних тестів для визначення рівня загальної фізичної підготовленості дітей, і тільки після проходження навчання з веслування можна рекомендувати прості тести, що відображають якості, провідні для веслувальників.

Перспективи подальших досліджень. Розроблені оціночні шкали дозволяють визначити потенційні можливості дітей до подальшого вдосконалення у веслуванні на байдарках і каное та уніфікувати отримані результати.

Література

1. Волков Л. В. Загальна обдарованість: структура і критерії оцінки в системі спортивного відбору (хлопчики) / Л. В. Волков // Теорія і практика фіз. виховання: спец. вип. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. «Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи». – Донецьк: ДНУ, 2008. – № 1. – С.14–18.
2. Матвієнко І. С. Технологія відбору дітей на етапі початкової підготовки у веслуванні на байдарках і каное / І. С. Матвієнко // Молода спорт. наука України: зб. наук. пр. – Л., 2007. – Вип. 11, Т.3. – С. 232–238.
3. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения / В. Н. Платонов. – К.: Олимп. лит., 2004. – 808 с.
4. Сахновський К. П. Основные критерии построения многолетней тренировки гребцов / К. П. Сахновский, А. Р. Саркисян // Организационные и методические основы подготовки гребцов высокого класса: тез. докл. науч. прак. конф., Николаев, 1981 г. – Николаев, 1981. – С. 51–54.
5. Шинкарук О. А. Современная система детско-юношеского и резервного спорта в Украине: проблемы и перспективы / О. А. Шинкарук // Актуал. пробл. підготовки резерву в спорті вищих досягнень: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Мінськ, 11–13 листопада 2009 г. – Мінськ, 2009. – С. 64–67.

References

1. Volkov L. V. General aptitude: assessment structure and criteria in the system of sports selection (for boys) / L.V.Volkov // Theory and practice of physical training: special issue on proceedings of international scientific conference «Health and education: problems and prospect». – Donetsk: DSU, 2008. – N 1. – P. 14–18.
2. Matviyenko I. S. The technology for children selection on the initial stage of canoe and kayak training / I. S. Matviyenko // Young sports science of Ukraine: collected scientific papers. – Lviv, 2007. – Issue 11, Vol. 3. – P. 166–167.
3. Platonov V. N. System of athletes preparation in the Olympic sport. General theory and its practical applications / V. N. Platonov. – Kiev: Olympic literature, 2004. – 808 p.
4. Sakhnovskii K. P. Main criteria for design of long-term training of oarsmen / K. P. Sakhnovskii, A. R. Sarkisian // Organizational and methodical bases for preparation of elite rowers: proceedings of scientific conference, Nikolaev, 1981. – Nikolaev, 1981. – P. 51–54.
5. Shynkaruk O. A. Modern system of child-youth and reserve sport in Ukraine: problems and prospects of / O. A. Shynkaruk // Actual problems of reserve preparation in sport of higher achievements: proceedings of the International scientific conference, Minsk, november, 11–13, 2009. – Minsk, 2009. – P. 64–67.